

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

26 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Janiszewska

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 26 marca 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej A.W. i A.W.1.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 9 marca 2023 r., I ACa 441/22,

w sprawie z powództwa A.W. i A.W.1.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

**uchyła zaskarżony wyrok w punktach I i II oraz w punkcie III w
części, w której oddalono apelację powodów w całości, i w tym
zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie
do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Beata Janiszewska

Marcin Krajewski

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 marca 2023 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji pozwanego i powodów, w punkcie I zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 24 stycznia 2022 r. częściowo w ten sposób, że oddalił powództwo o zapłatę odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 704 482,62 zł za okres od 23 lutego 2022 r. do dnia zapłaty, w punkcie II uwzględnił podniesiony przez pozwanego zarzut zatrzymania i ustalił, że zapłata zasądzonej na rzecz powodów przez Sąd Okręgowy kwoty nastąpi za jednoczesnym zaoferowaniem przez powodów na rzecz pozwanego kwoty 1 200 000 zł, w punkcie III oddalił apelację powodów w całości i apelację pozwanego w pozostałej części, a w punkcie IV rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że 13 września 2007 r. powodowie zawarli z pozwanym umowę kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego w wysokości 1 050 000 zł. Aneksiem z 12 września 2008 r. strony podwyższyły kwotę kredytu do 1 200 000 zł. Wyplacona w złotych kwota kredytu miała zostać przeliczona na franki według kursu kupna franka szwajcarskiego zgodnie z tabelą kursów walut obcych obowiązującą w banku w dniu uruchomienia kredytu (§ 2 ust. 2). Na podstawie § 7 ust. 1 umowy kredytobiorcy zobowiązali się spłacić kwotę kredytu w złotych polskich z zastosowaniem kursu sprzedaży franka szwajcarskiego obowiązującego w dniu płatności raty kredytu zgodnie z tabelą kursów walut obcych pozwanego.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał za abuzywne postanowienia umowy przyznające bankowi możliwość jednostronnego wpływania na wysokość zobowiązania kredytobiorców. Uznanie tych postanowień za niedozwolone doprowadziło – zdaniem Sądu – do sytuacji, w której umowa nie może być wykonywana w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy uwzględnił żądanie zwrotu nienależnie świadczonych pozwanemu kwot na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, zasądzając odsetki ustawowe za opóźnienie od 15 grudnia 2021 r., tj. od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu oświadczenia powodów, w którym należycie poinformowani o skutkach nieważności umowy powodowie zażądali jej unieważnienia.

Rozpoznając apelacje obu stron, Sąd drugiej instancji w znacznym stopniu podzielił ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy, w części dokonał jednak odmiennej oceny prawnej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nieważność umowy była konsekwencją nie tyle abuzywności postanowień zawierających odesłania do tabel kursowych banku, na podstawie których bank jednostronnie kształtował rozmiar świadczenia kredytobiorców, ale raczej bezskuteczności abuzywnych postanowień wprowadzających do umowy nieograniczone ryzyko kursowe i braku dostatecznego pouczenia konsumentów o tym ryzyku wynikającym z powiązania świadczeń w złotych polskich z walutą obcą. W ślad za Sądem Okręgowym Sąd *ad quem* uznał, że wyeliminowanie z umowy abuzywnych klauzul określających główne świadczenia stron powoduje, że umowa nie może dalej wiązać.

Sąd drugiej instancji podzielił ocenę Sądu Okręgowego co do momentu, od którego należy naliczać odsetki ustawowe za opóźnienie w zwrocie przez bank nienależnych świadczeń. Według Sądu Apelacyjnego dopiero od dnia następującego po oświadczeniu przez konsumenta, należycie poinformowanego o konsekwencjach prawnych nieważności umowy, pozwany może popaść w opóźnienie ze zwrotem świadczeń. W niniejszej sprawie bank otrzymał przedmiotowe oświadczenie 14 grudnia 2021 r., dlatego Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że odsetki ustawowe za opóźnienie należało zasądzić od 15 grudnia 2021 r. Konsekwencją tego stanowiska było oddalenie apelacji powodów.

Sąd Apelacyjny uwzględnił jednak podniesiony przez pozwanego zarzut zatrzymania kwoty stanowiącej równowartość wypłaconego powodowi kapitału, wskazując, że umowa kredytu ma charakter wzajemny. Stwierdził, że wobec podniesienia tego zarzutu nie można uznać, iż pozwany opóźniał się ze zwrotem nienależnych świadczeń. Mając na względzie, że oświadczenie pozwanego o skorzystaniu z prawa zatrzymania zostało doręczone powodowi 22 lutego 2022 r., Sąd drugiej instancji uznał, że poczynając od 23 lutego 2022 r. żądanie powodów zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie było bezzasadne.

Powodowie wnieśli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając wyrok w części, tj. w punkcie I, II oraz III w części, w jakiej oddalono apelację powodów. W skardze zarzucili naruszenie:

1) art. 410 § 1 w zw. z art. 405 w zw. z art. 455 w zw. z art. 385 § 1 i 2 k.c., art. 385² k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przez błędne określenie daty wymagalności roszczeń powodów, co doprowadziło do nieprawidłowego rozstrzygnięcia o odsetkach ustawowych za opóźnienie;

2) art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 385² k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w zw. z art. 117, 118, 120, 123 i 124 k.c. w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw przez oddalenie zgłoszonego przez powodów zarzutu przedawnienia roszczenia pozwanego, co doprowadziło do uwzględnienia zarzutu zatrzymania podniesionego przez bank;

3) art. 69 Prawa bankowego w zw. z art. 487, 488, 490, 491 k.c. w zw. z art. 496 i 497 k.c. przez uznanie umowy kredytu za wzajemną i uwzględnienie zarzutu zatrzymania;

4) art. 5 k.c. przez pozbawienie powodów prawa do świadczenia odsetkowego wywołanego przewlekłym prowadzeniem postępowania przez pozwanego i Sądy obu instancji oraz uznanie, że odebranie od powodów oświadczenia co do świadomości konsekwencji uznania umowy za nieważną było podyktowane „troską” o ich interesy.

Powodowie wnieśli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części oraz orzeczenie w tym zakresie co do istoty sprawy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł m.in. o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powodów na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga okazała się uzasadniona, choć ocena ta nie dotyczy wszystkich jej zarzutów.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do kwestii wymagalności roszczenia konsumenta o zwrot nienależnych świadczeń spełnionych na rzecz banku, należy wskazać, że roszczenia z tytułu nienależnego świadczenia mają charakter bezterminowy, zaś termin wykonania zobowiązania z tego tytułu wyznacza się

na podstawie art. 455 k.c. – świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu skierowanym przez zubożonego. Mimo że klauzula abuzywna nie wywołuje wobec konsumenta żadnych skutków prawnych, co sąd ma obowiązek uwzględnić z urzędu, a świadczenia spełnione na podstawie takiej klauzuli są nienależne i podlegają zwrotowi, to jednak konsument, mając świadomość niewiążącego charakteru niedozwolonego postanowienia, może wyrazić następnie „świadomą, wyraźną i wolną” zgodę na związanie tym postanowieniem. W związku z tym przyjmuje się niekiedy, że do postawienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń w stan wymagalności niezbędne jest złożenie przezeń oświadczenia, z którego wynikać będzie rezygnacja z prawa do potwierdzenia związania niedozwolonym postanowieniem.

Choć orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz TSUE w przedmiocie formy i okoliczności, w których oświadczenie takie może być złożone, podlegało ewolucji, przyjmuje się obecnie, że konsument może wyrazić wolę braku związania niedozwolonym postanowieniem umownym przez każde zachowanie, które ujawnia ją w sposób dostateczny (art. 60 k.c.). W praktyce taka wola konsumenta jest wyrażana przede wszystkim w sposób dorozumiany w okolicznościach, w których konsument dąży do realizacji swoich uprawnień wynikających z abuzywności klauzuli i – ewentualnie – z nieważności umowy, jeżeli nieważność taka jest skutkiem abuzywności klauzuli. Może to nastąpić np. przez wystosowanie do banku wezwania do zwrotu kwot uiszczonych tytułem spłaty rat kredytu, ale także w każdy inny sposób, z którego będzie wynikała wola konsumenta powołania się na niedozwolony charakter postanowień (zob. m.in. uchwałę z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, oraz wyrok SN z 5 czerwca 2025 r., II CSKP 1147/23). Za wezwanie takie może też zostać uznany pozew o zapłatę odpowiednich kwot tytułem zwrotu uiszczonych nienależnie rat kredytu.

Mając na uwadze powyższe założenia, należy uznać, że w niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji nieprawidłowo oddalił powództwo co do odsetek ustawowych za opóźnienie w zwrocie nienależnych świadczeń za okres przed 15 grudnia 2021 r. Oznacza to, że zarzut nr 1 należało uznać za zasadny.

Odnosząc się w drugiej kolejności do możliwości skorzystania przez bank z zarzutu zatrzymania, należy wskazać, że w uchwale składu siedmiu sędziów z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24 (OSNC 2025, nr 11, poz. 98), Sąd Najwyższy stwierdził wprost, iż w razie dochodzenia od banku zwrotu świadczenia spełnionego na podstawie umowy kredytu, która okazała się niewiążąca, bankowi nie przysługuje prawo zatrzymania na podstawie art. 496 w zw. art. 497 k.c. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną podziela stanowisko zajęte w tej uchwale, co oznacza, że powołanie się przez bank na prawo zatrzymania w niniejszej sprawie nie było możliwe. Podstawowym argumentem na rzecz tej tezy jest to, że umowa kredytu nie jest umową wzajemną, a prawo zatrzymania na podstawie art. 497 w zw. z art. 496 k.c. przysługuje wyłącznie w razie nieważności lub rozwiązania umowy wzajemnej.

Jedynie na marginesie należy wskazać, że wykluczenie możliwości powoływania się przez bank na prawo zatrzymania w okolicznościach niniejszej sprawy pozostaje w zgodzie ze stanowiskiem zajętym w postanowieniu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 8 maja 2024 r., C-424/22, w którym uznał on, że art. 6 ust. 1 oraz art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie powołaniu się przez instytucję bankową na prawo zatrzymania w sporze z konsumentem żądającym stwierdzenia nieważności umowy kredytu hipotecznego. Wymieniona dyrektywa nie stanowi wprawdzie bezpośrednio podstawy uregulowania stosunku prawnego stron, jednak należy preferować taki rezultat interpretacji prawa polskiego, który jest zgodny z dyrektywą, o ile osiągnięcie tego rezultatu jest możliwe w ramach ogólnie przyjętych metod wykładni. Wykładnia wynikająca z uchwały składu siedmiu sędziów SN z 5 marca 2025 r., III CZP 37/24, dowiodła istnienia takiej możliwości. Zarzut nr 3 należało zatem uznać za zasadny.

Wniosek, że pozwany nie mógł skutecznie podnieść zarzutu zatrzymania, determinuje również rozstrzygnięcie co do odsetek ustawowych za opóźnienie. Skoro pozwany nie mógł skutecznie podnieść zarzutu zatrzymania, nie można uznać – wbrew temu, co twierdzi Sąd drugiej instancji – by w efekcie zgłoszenia tego zarzutu powodom 22 lutego 2022 r. doszło do wstrzymania naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie.

Powołując się w ramach zarzutu nr 2 na przedawnienie roszczenia banku o zwrot wypłaconej nienależnie kwoty kapitału, skarżący starają się w rzeczywistości podważyć rozstrzygnięcie Sądu drugiej instancji w zakresie uwzględnienia prawa zatrzymania podniesionego przez bank. Przesądzenie, że pozwany nie mógł skutecznie skorzystać z uprawnienia, o którym mowa w art. 496 k.c., wyłącza konieczność wypowiedzania się przez Sąd Najwyższy w przedmiocie zasadności tego zarzutu.

Na uwzględnienie nie zasługiwał natomiast zarzut naruszenia art. 5 k.c. (zarzut nr 4). W istocie skarżący próbują wykazać, że Sądy obu instancji, wymagając złożenia przez dostatecznie poinformowanego konsumenta oświadczenia o tym, że jest świadomy konsekwencji uznania umowy za nieważną, prowokowały zwłokę banku w zwrocie nienależnego świadczenia i – w konsekwencji – pozbawiły konsumenta odsetek ustawowych za opóźnienie za okres przed złożeniem przedmiotowego oświadczenia. Choć nie sposób odmówić skarżącym racji w zakresie, w jakim dostrzegają oni negatywne konsekwencje przyjmowania poglądu o konieczności odebrania od konsumenta przedmiotowego oświadczenia, nie można uznać, by Sądy *meriti* naruszyły w ten sposób art. 5 k.c. Przepis ten skierowany jest do podmiotów prawa cywilnego, którym przysługuje prawo podmiotowe. Zasad współżycia społecznego przy wykonywaniu prawa podmiotowego nie mogą natomiast naruszyć organy ochrony prawnej, gdyż takie prawa tym organom nie przysługują. Sądowi drugiej instancji nie przysługiwało żadne prawo podmiotowe, z którego miałby korzystać w sposób sprzeczny z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem czy z zasadami współżycia społecznego.

Mimo zgłoszonego przez powodów wniosku o orzeczenie reformatoryjne, jego wydanie przez Sąd Najwyższy nie było w warunkach sprawy możliwe z uwagi na niepoczynienie przez Sądy *meriti* koniecznych do tego ustaleń faktycznych, do których dokonywania – w świetle art. 398¹³ § 2 k.p.c. – Sąd Najwyższy nie jest co do zasady uprawniony. Wobec przesądzenia, że do postawienia roszczenia kredytobiorców w stan wymagalności nie było potrzebne odebranie szczególnego oświadczenia w zakresie ich świadomości co do konsekwencji uznania umowy za nieważną, konieczne jest jednoznaczne ustalenie dat doręczeń pism, w których powodowie wezwali pozwanego do uiszczenia odpowiednich kwot, a na tej

podstawie ustalenie terminu spełnienia świadczenia (art. 455 k.c.) oraz – następującego po jego upływie – stanu opóźnienia, ze skutkiem powstania roszczenia o zapłatę odsetek (art. 481 k.c.).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w odpowiednim zakresie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Beata Janiszewska

Marcin Krajewski

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

(E.M.)

[SOP]